

eISSN: 2981-1791

<https://ut.journals.ikiu.ac.ir/>

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Publisher: Imam Khomeini International University

Assessment of Place Attachment Indicators in Historical Fabric for Proposing Urban Design Strategies; Case Study: Ishaq Beig Neighborhood, Shiraz

Ali Reza Sadeghi^{(1)*}, Fatemeh Shahcheraghizade⁽²⁾, Fatemeh Shahvaran^{(3)*}

1. Associate Professor of Urban Design, Department of Urban Planning & Design, Faculty of Art & Architecture, Shiraz University, Shiraz, Iran.

2. Master Student in Urban Planning, Faculty of Art & Architecture, Shiraz University, Shiraz, Iran.

3. Ph.D. Candidate in Urban Planning, Faculty of Art & Architecture, Shiraz University, Shiraz, Iran.

ARTICLE INFO

Abstract

Received: 23/02/2025

Accepted: 07/07/2025

PP. 71-86

Keywords:

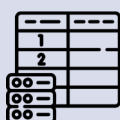
Historical Fabric, Place Attachment, Urban Design, Ishaq Beig Neighborhood, Shiraz

Number of references: 31

Number of figures: 3

Number of tables: 4

Introduction: The primary cores of cities and historical fabrics, as a valuable cultural and identity heritage, play a vital role in shaping the city's identity and strengthening citizens' sense of place. Paying attention to place attachment as a multidimensional concept within a historical context, given its rich cultural heritage, can play a significant role in enhancing the citizenship experience in urban design. Historical fabrics play a vital role in strengthening the sense of belonging to a place and giving identity to cities, while considering the population growth and new challenges of urbanization in many cities, these contexts have been exposed to serious threats. It seems that by relying on the concept of place attachment as one of the concepts of urban design studies, the historical fabric in this term can be preserved, revived, and regenerated with a different approach.

The Purpose of the Research: The present research aims to assess the place attachment indicators in historical fabric and develop urban design strategies and policies. This research also aims to identify the most important and effective dimensions and indicators of place attachment within the historical fabric and to evaluate how these indicators are effective in the historical context of the Ishaq Beig neighborhood. So, after identifying the dimensions and indicators, the historical fabric of the Ishaq Beig neighborhood in Shiraz has been assessed based on the indicators, and finally, practical strategies and policies have been proposed based on a conceptual framework in terms of urban design.

Methodology: This research has been conducted using a descriptive-analytical method. Theoretical studies of the research were conducted through library studies by reviewing related articles. The other part of the data was collected using the survey method through field observations and questionnaire preparation. Then, using statistical tests, the data were analyzed with SPSS, and finally, urban design strategies were suggested based on the conceptual research framework. The case study is the historical neighborhood of Ishaq Beig located in the historical fabric of Shiraz. The neighborhood of Ishaq Beig is of particular importance due to its location in the main skeleton of the old city and its possession of valuable historical elements.

Findings and Discussion: Place attachment in the historical fabric is affected by physical, personal-emotional, cultural & social dimensions. Analytical findings by examining the correlation between place attachment with dimensions and indicators show that this correlation with the two physical and personal dimensions is so strong and positive, but its effect on the cultural & social dimensions is relatively less. In the physical dimension, the indices of physical factors, accessibility, and aesthetic factors have a positive and strong correlation with place attachment in the historical fabric. In contrast, security and comfort show only a positive and weak correlation with place attachment. In the personal-emotional dimension, all indices, including personal, emotional, and identity factors, have a positive and strong correlation with place attachment. Also, in the cultural and social dimension, social relations and participation have a positive and strong correlation with place attachment. On the other hand, cultural factors show a negative and weak correlation with place attachment.

Use your device to scan
and read the article online

Conclusion: The results show that the indicators of land use diversity, access to public transportation, architectural design, visual beauty, personal memories and nostalgia, place identity, and social participation play a vital role in strengthening the sense of place attachment. In contrast, residential density and some cultural aspects, such as the preservation of historical monuments alone, do not have much effect on this. Place attachment in historical fabrics is a multidimensional phenomenon. Given the unique and numerous physical, social, and cultural characteristics of historical fabrics, these areas have a high potential to strengthen place attachment. However, to achieve this goal and strengthen this sense of place attachment among citizens and users of space, it is necessary to implement operational strategies with a specific framework. So, some urban design strategies such as adaptation and mixed-use, developing a public transportation network while prioritizing pedestrians and bicycles, strengthening traditional architectural patterns along with the use of modern construction technologies, promoting memorability, and cultural identity, and improving the experience of place to strengthen the semantic connection of people with historical places, encouraging social participation, and volunteer activities are useful in the active protection of historical fabrics.

Funding: There is no funding support.

Authors' Contribution: Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments: We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

Highlight

- Place attachment in a historical fabric is affected by physical, personal-emotional, and cultural-social dimensions.
- The most important indicators are: land use diversity, access to public transportation, design and visual beauty, personal memories, place identity, and social participation.
- Urban design strategies such as mixed-use, public transportation development, strengthening traditional patterns, promoting memorability, identity, place experience, and social participation are effective.

This paper is an open
access and licenced under
the [Creative Commons
CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) licence.

©2024, UST. All rights reserved.

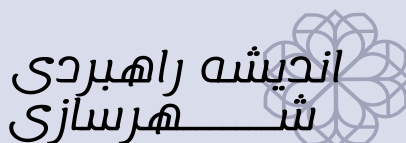
Cite this article: Sadeghi, A., Shahcheraghizade, F., & Shahvaran, F. (2025). Assessment of Place Attachment Indicators in Historical Fabric for Proposing Urban Design Strategies; Case Study: Ishaq Beig Neighborhood, Shiraz. *Urban Strategic Thought*, 3(1(5)), 71-86.

[doi https://doi.org/10.30479/ust.2025.21613.1185](https://doi.org/10.30479/ust.2025.21613.1185)

[URL https://ut.journals.ikiu.ac.ir/article_3789.html](https://ut.journals.ikiu.ac.ir/article_3789.html)

*. Corresponding Author (Email: arsadeghi@shirazu.ac.ir) / (Phone: +989173146514)

شاپای الکترونیکی: ۲۹۸۱-۱۷۹۱

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

مقاله علمی-پژوهشی

ارزیابی شاخص‌های دلبستگی به مکان در بافت تاریخی به‌منظور ارائه راهبردهای طراحی شهری؛ مورد پژوهی: محله اسحاق بیگ شیراز

علی‌رضا صادقی^{(۱)*}، فاطمه شاهچراغی‌زاده^(۲)، فاطمه شاهوران^(۳)

- ۱- دانشیار طراحی شهری، گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.
- ۲- دانشجوی کارشناسی‌ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.
- ۳- پژوهشگر دکتری شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
مقدمه: هسته‌های اولیه شهرها و بافت‌های تاریخی به‌مثابه یک میراث ارزشمند فرهنگی و هویتی، نقش ویژه‌ای در شکل‌گیری هویت شهر و تقویت حس مکان شهروندان آن دارند. توجه به دلبستگی به مکان به‌مثابه مفهومی چندبعدی در بافت تاریخی به سبب هویت تاریخی و فرهنگ غنی آن، می‌تواند در راستای بهبود تجربه شهروندی در طراحی شهری نقش مهمی ایفا کند. هدف پژوهش: پژوهش پیش‌رو با هدف ارزیابی شاخص‌های دلبستگی به مکان در بافت تاریخی و تدوین راهبردها و سیاست‌های طراحی شهری انجام شده است. در همین راستا، پس از شناخت ابعاد و شاخص‌ها، بافت تاریخی محله اسحاق بیگ شیراز بر اساس شاخص‌ها ارزیابی شده است و در نهایت راهبردها و سیاست‌های کاربردی با تکیه بر چارچوب مفهومی در زمینه طراحی شهری پیشنهاد شده‌اند. روش‌شناسی: این پژوهش کاربردی بوده و با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. داده‌ها نیز با تکیه بر روش پیمایشی به‌واسطه برداشت‌های میدانی و تنظیم پرسشنامه گردآوری شده‌اند. سپس با استفاده از آزمون‌های آماری توسط نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده و در نهایت راهبردهای طراحی شهری در تطبیق با چارچوب مفهومی پژوهش، پیشنهاد شده‌اند. یافته‌ها و بحث: دلبستگی به مکان در بافت تاریخی تحت تأثیر سه بعد کالبدی، فردی-احساسی و فرهنگی-اجتماعی است. یافته‌های تحلیلی با بررسی همبستگی میان دلبستگی مکان با ابعاد و شاخص‌ها بیانگر این است که این همبستگی با دو بعد کالبدی و فردی بسیار قوی و مثبت است؛ اما تأثیر آن در بعد فرهنگی و اجتماعی به نسبت، کمتر است. نتیجه‌گیری: نتایج نشان می‌دهند که شاخص‌های تنوع کاربری زمین، دسترسی به شبکه حمل‌ونقل عمومی، طراحی معماری و زیبایی بصری، خاطرات فردی و نوستالژی، هویت مکانی و مشارکت اجتماعی نقشی موثر در تقویت حس دلبستگی به مکان دارند. راهبردهای طراحی شهری همانند سازگاری و اختلاط کاربری، توسعه شبکه حمل‌ونقل عمومی، تقویت الگوهای معماری سنتی، ارتقا خاطره‌انگیزی، هویت فرهنگی و بهبود تجربه مکان، تشویق به مشارکت اجتماعی و فعالیت‌های داوطلبانه کاربردی‌اند. نکات برجسته: - دلبستگی به مکان در بافت تاریخی موثر از ابعاد کالبدی، فردی-احساسی و فرهنگی و اجتماعی است. - مهم‌ترین شاخص‌ها: تنوع کاربری، دسترسی به حمل‌ونقل عمومی، طراحی و زیبایی بصری، خاطرات فردی، هویت مکانی و مشارکت اجتماعی است. - راهبردهای طراحی شهری در زمینه‌های اختلاط کاربری، توسعه حمل‌ونقل عمومی، تقویت الگوهای سنتی، ارتقا خاطره‌انگیزی، هویت و تجربه مکان و مشارکت اجتماعی کارآمدند.	دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۵ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۶ صص: ۸۶-۷۱ واژگان کلیدی: بافت تاریخی، دلبستگی به مکان، طراحی شهری، محله اسحاق بیگ شیراز. تعداد منابع: ۳۱ تعداد اشکال: ۳ تعداد جداول: ۴

ارجاع به این مقاله: صادقی، علی‌رضا؛ شاهچراغی‌زاده، فاطمه و شاهوران، فاطمه. (۱۴۰۳). ارزیابی شاخص‌های دلبستگی به مکان در بافت تاریخی به‌منظور ارائه راهبردهای طراحی شهری؛ مورد پژوهی: محله اسحاق بیگ شیراز. *اندیشه راهبردی شهرسازی*، ۳(۵۱)، ۸۶-۷۱.

این مقاله به صورت دسترسی باز و با مجوز Creative Commons CC BY-NC 4.0 قابل استفاده است.

©2024, UST. All rights reserved.

doi <https://doi.org/10.30479/ust.2025.21613.1185>

* نویسنده مسئول (رایانامه: arsadeghi@shirazu.ac.ir) / (تلفن: ۰۹۱۷۳۱۴۶۵۱۴)

۱- مقدمه و بیان مسئله

بافت تاریخی شهرها به عنوان میراث فرهنگی و هویتی، نقشی اساسی در حفظ تاریخ، هویت اجتماعی و تعاملات فرهنگی ایفا می‌کند. این بافت‌ها نه تنها نمایانگر معماری و سبک‌های تاریخی هستند، بلکه محیط‌هایی پویا برای تعاملات اجتماعی و اقتصادی نیز محسوب می‌شوند. اهمیت این فضاها در ایجاد حس تعلق به مکان و هویت اجتماعی، به ویژه در میان ساکنان محلی، بسیار چشم‌گیر است. از سوی دیگر، بافت‌های تاریخی با ارزش‌های معماری و کالبدی خود، زمینه‌ای برای جذب گردشگری و توسعه پایدار شهری فراهم می‌کنند. حفظ این بافت‌ها نه تنها به معنای پاسداری از تاریخ و فرهنگ است، بلکه به بهبود کیفیت زندگی شهروندان و افزایش سرمایه اجتماعی نیز کمک می‌کند (فلاح و عونی، ۱۳۹۲). از سوی دیگر بسیاری از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که حس دلبستگی به مکان در بافت‌های تاریخی به دلیل ارتباط با هویت معماری، خاطرات جمعی و تعاملات اجتماعی پایدار نسبت به سایر فضاهای شهری قوی‌تر است (Kamani fard & Paydar, 2024). با این وجود، روند رو به رشد مدرنیزاسیون، توسعه شهری و تغییرات کاربری زمین در بسیاری از مناطق تاریخی، باعث کاهش پیوند عاطفی مردم با این فضاها شده است که این موضوع می‌تواند میزان مشارکت اجتماعی در حفظ میراث تاریخی و فرهنگی را تحت تاثیر قرار دهد (Kalaycı & Önaç & Gönüllü Sütçüoğlu, 2021).

با این حال، در دهه‌های اخیر بسیاری از این بافت‌های ارزشمند در معرض تهدیدهای جدی قرار گرفته‌اند و در بسیاری از شهرهای تاریخی، عدم‌رسیدگی مناسب، کمبود بودجه و نبود سیاست‌های جامع حفاظتی منجر به تخریب بناهای ارزشمند شده است. این روند نه تنها باعث از بین رفتن عناصر مهم معماری و تاریخی می‌شود، بلکه پیوستگی هویتی شهر را نیز تحت تاثیر قرار داده و ارتباط میان گذشته و حال را تضعیف می‌کند. در نتیجه، ساکنان احساس تعلق کمتری نسبت به محیط خود پیدا کرده و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی که بر پایه این فضاهای تاریخی شکل گرفته‌اند، به مرور زمان کمرنگ می‌شوند. حفظ این بافت‌ها نه تنها از منظر معماری، بلکه از لحاظ هویت

شهری و پایداری اجتماعی نیز امری ضروری است. (El-nokaly & Elseragy, 2013). در این راستا، طراحی شهری در بافت‌های تاریخی نباید تنها به حفظ ساختار خیابان‌ها، چیدمان بناها و فرم‌های معماری محدود شود، بلکه باید به تحلیل علمی و سیستماتیک این ویژگی‌ها بپردازد تا در فرآیند بازآفرینی شهری به‌درستی از آن‌ها بهره‌گیری شود. علاوه بر این، مشارکت شهروندان و در نظر گرفتن نظرات و احساسات ساکنان محلی می‌تواند در افزایش موفقیت این پروژه‌ها موثر باشد. برنامه‌ریزی برای احیا این مناطق باید شامل رویکردهای مشارکتی شود تا بتواند حس تعلق و دلبستگی به مکان را در میان شهروندان تقویت کند (giouk & Sofianou, 2020).

حفاظت از بافت‌های تاریخی نه تنها از نظر فرهنگی و تاریخی امری ضروری است، بلکه به بهبود کیفیت زندگی شهری، افزایش تعاملات اجتماعی و تقویت حس مکان نیز کمک می‌کند. با این وجود، برای دستیابی به این اهداف، لازم است که سیاست‌های حفاظت و بازآفرینی بافت‌های تاریخی با رویکردی پایدار و متناسب با نیازهای اجتماعی و اقتصادی شهروندان تدوین شوند. بنابراین، اجرای طرح‌های بازآفرینی پایدار، سرمایه‌گذاری در حفظ و نگهداری آثار تاریخی و توجه به ابعاد اجتماعی و فرهنگی دلبستگی به مکان، گامی اساسی در راستای توسعه شهری متوازن و حفظ میراث فرهنگی برای نسل‌های آینده خواهد بود (Alabaachi & Alalaf, 2023). در این راستا، پژوهش پیش رو با تاکید بر اثربخشی شاخص‌های دلبستگی به مکان در بافت تاریخی در پی تبیین راهبردها و سیاست‌های طراحی شهری در بافت تاریخی محله اسحاق‌بیگ شیراز است. بافت تاریخی محله اسحاق‌بیگ به سبب موقعیت ناشی از قرارگیری در استخوان‌بندی اصلی هسته شیراز قدیم، پتانسیل‌هایی مکانی-فضایی متنوعی در جهت حضورپذیری شهروندان دارد. وجود عناصر باارزش تاریخی همانند مدرسه خان، مسجد و خانه نصیرالملک، بازارها و بازارچه‌های متصل به بازار وکیل که یادآور خاطرات جمعی و هویت بافت تاریخی شیراز قدیم‌اند نیز، دیگر موضوع حائز اهمیت در بررسی نقش دلبستگی به مکان در طراحی شهری ویژه بافت تاریخی شهر است. پاسخ به پرسش‌هایی

شاخص‌هایی مانند امنیت، کیفیت زندگی و مشارکت اجتماعی در ایجاد حس تعلق به مکان موثر هستند. از بعد کالبدی-فیزیکی، دسترسی مناسب، طراحی معماری و هماهنگی بصری از عوامل کلیدی در ایجاد دلبستگی به مکان محسوب می‌شوند. پژوهش کالایچی اوناچ و گونولو سوتچو اوغلو در سال ۲۰۲۱ در دو منطقه تاریخی ترکیه نشان داد که هرچه یک محیط شهری از نظر فیزیکی کمتر دچار تغییر شده باشد، افراد دلبستگی بیشتری به آن احساس می‌کنند (Kalaycı Önaç & Gönüllü Sütçüoğlu, 2021).

در نهایت، نقش سیاست‌گذاری و مدیریت شهری نیز در این زمینه غیرقابل انکار است. پژوهش واهودی و همکارانش در سال ۲۰۲۱ نشان می‌دهد که توجه به ابعاد مختلف دلبستگی مکانی در برنامه‌های مدیریت شهری، می‌تواند موجب حفظ و تقویت میراث تاریخی شود. این یافته‌ها اهمیت مشارکت فعال جامعه محلی در فرآیند حفاظت از محیط‌های تاریخی را تایید می‌کنند (Wahyud- ie et al., 2021).

با توجه به این مطالعات، می‌توان دریافت که دلبستگی به مکان یک مفهوم چندبعدی است که از ترکیب تعاملات اجتماعی، ویژگی‌های فردی و احساسی، و کیفیت کالبدی مکان شکل می‌گیرد. پژوهش حاضر نیز در راستای این مطالعات، به بررسی شاخص‌های دلبستگی مکانی در محله اسحاق‌بیگ پرداخته و تلاش کرده است تا راهبردهایی متناسب با این محیط تاریخی ارائه دهد.

۳- مبانی نظری

۳-۱- بافت‌های تاریخی؛ عناصر هویتی فرهنگی

بافت‌های تاریخی یکی از مهم‌ترین عناصر هویتی شهرها محسوب می‌شوند و نقش اساسی در حفظ میراث فرهنگی و معماری ایفا می‌کنند. این بافت‌ها با دارا بودن بناهای ارزشمند، نشان‌دهنده سبک‌های معماری مختلف و روایتگر تاریخ و هویت یک جامعه هستند. حفظ میراث فرهنگی و تاریخی شهرها از جنبه‌های گوناگونی حائز اهمیت است؛ چرا که این بافت‌ها بیانگر تاریخ یک ملت و روایتگر شیوه‌های زندگی در دوره‌های مختلف تاریخی‌اند.

همانند؛ چیستی مهم‌ترین و موثرترین ابعاد و شاخص‌های دلبستگی به مکان در بافت تاریخی، ارزیابی چگونگی تاثیرگذاری شاخص‌ها در بافت تاریخی محله اسحاق‌بیگ و کارآمدترین راهبردهای مرتبط با این زمینه می‌تواند در راستای هدف اصلی پژوهش، کاربردی واقع شوند.

۲- پیشینه پژوهش

تاکنون مطالعات بسیاری به بحث پیرامون حس دلبستگی به مکان و مفاهیم مرتبط با آن پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش‌ها نشان می‌دهد که دلبستگی به مکان در بافت‌های تاریخی تحت تاثیر ابعاد مختلف فردی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی-فیزیکی قرار دارد. با این حال، شدت و نوع این تاثیرات بسته به ویژگی‌های محیطی و اجتماعی هر منطقه متفاوت است.

در بعد فردی و هویتی، پژوهش‌ها تاکید دارند که خاطرات شخصی، نوستالژی و درک ارزش‌های فرهنگی نقش مهمی در ایجاد حس دلبستگی دارند. وانگ در سال ۲۰۲۳ در مطالعه‌ای بر روی شهر ادینبورگ دریافت که دلبستگی مکانی به دو صورت خودزندگی‌نامه‌ای (وابسته به خاطرات فردی) و فکری (وابسته به درک ارزش‌های تاریخی) شکل می‌گیرد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که آگاهی افراد از تاریخ یک مکان، می‌تواند بر میزان وابستگی آن‌ها به فضا تاثیر بگذارد (Wang, 2023). نتایج مشابهی نیز توسط گارسیا و همکارانش در سال ۲۰۱۸ به دست آمده است که تفاوت سطح دلبستگی مکانی میان ساکنان بومی و مهاجران خارجی را تایید می‌کنند (García et al., 2018).

از نظر اجتماعی و فرهنگی، تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری می‌تواند دلبستگی به مکان را تقویت کند. زهید و میزلی‌سوی در سال ۲۰۲۱ نشان دادند که خیابان‌های تاریخی که بستری برای تعاملات اجتماعی فراهم می‌کنند، بالاترین میزان حس هویت اجتماعی را در میان ساکنان دارند (Zahid & Mısırlısoy, 2021). در پژوهشی دیگر، اسدی و همکاران (۲۰۲۲) نیز رابطه‌ای مستقیم میان پایداری اجتماعی و دلبستگی مکانی در بافت تاریخی ارومیه شناسایی کردند و تاکید کردند که

به عنوان عواملی کلیدی در ایجاد دل‌بستگی به مکان عمل کنند (Mohammad-Moradi et al., 2020).

سهولت دسترسی و پتانسیل‌های حرکتی در فضاهای عمومی، نظیر مسیرهای پیاده‌روی و حمل‌ونقل عمومی، امکان تعامل بیشتر ساکنان با محیط را فراهم کرده و به افزایش حس تعلق به مکان کمک می‌کند. در بافت‌های تاریخی، وجود مسیرهای پیاده‌روی که با عناصر فرهنگی و تاریخی احاطه شده‌اند، می‌تواند تجربه‌های مثبت و ماندگاری را برای ساکنان ایجاد کند و موجب تقویت دل‌بستگی به مکان شود (Hashemi et al., 2020). از سوی دیگر، شاخص زیبایی‌شناختی بافت‌های تاریخی، از طریق هماهنگی بصری، تنوع فرم‌ها و استفاده از مصالح سنتی، احساس تعلق به مکان را در ساکنان تقویت می‌کند (Wang, 2023).

۳-۲-۳- تأثیر عوامل فردی بر دل‌بستگی به مکان

از سوی دیگر، عوامل مرتبط با کاربر فضا، احساسات شخصی و هویت مکانی تأثیر عمیقی بر میزان دل‌بستگی به مکان در فضاهای شهری و تاریخی دارند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ویژگی‌های فردی مانند سن، جنسیت، مدت اقامت، سطح تحصیلات و اشتغال نقشی کلیدی در شکل‌گیری این وابستگی ایفا می‌کنند.

افزایش سن معمولاً با وابستگی بیشتر به محیط همراه است، زیرا افراد سالخورده تمایل بیشتری به حفظ پیوندهای اجتماعی و محیطی خود دارند و تغییر مکان می‌تواند احساس ناامنی را در آن‌ها تقویت کند (Sun et al., 2020). مدت اقامت و جنسیت نیز از دیگر عوامل موثر در این زمینه هستند. افرادی که مدت طولانی در یک محیط زندگی می‌کنند، فرصت بیشتری برای ایجاد خاطرات، ارتباطات اجتماعی و حس تعلق دارند که این امر منجر به افزایش وابستگی آن‌ها به مکان می‌شود (پیوسته‌گر و اکبری، ۱۴۰۰). علاوه‌براین، تحصیلات و وضعیت شغلی نیز نقش مهمی در میزان دل‌بستگی به مکان دارند. افراد دارای تحصیلات بالاتر و موقعیت شغلی پایدار، معمولاً دل‌بستگی بیشتری به مکان‌هایی دارند که از لحاظ اجتماعی و اقتصادی امکانات مطلوبی ارائه می‌دهند (Casakin et al., 2021).

همچنین حفظ بافت‌های تاریخی از طریق مرمت اصولی و مکانیابی کاربری‌های سازگار، موجب ایجاد پیوند میان نسل‌های مختلف با گذشته فرهنگی می‌شود و از این رو بافت تاریخی می‌تواند با سازماندهی مناسب، نقشی کلیدی در ایجاد و تقویت حس دل‌بستگی، تعلق و هویت اجتماعی ایفا کند (شاطری وایقان و دبدبه، ۱۳۹۸؛ Alabaa-chi & Alalaf, 2023).

۳-۲-۲- دل‌بستگی به مکان در بافت‌های تاریخی

۳-۲-۱- مفهوم دل‌بستگی به مکان و ابعاد آن

دل‌بستگی به مکان مفهومی چندبعدی است که تحت تأثیر تعاملات روزمره، تاریخچه مکان و ارزش‌های فرهنگی قرار دارد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که خاطرات، تجربیات شخصی و درک تاریخی مکان از عوامل کلیدی در ایجاد حس دل‌بستگی هستند و این دل‌بستگی می‌تواند به عنوان ابزاری برای حفظ میراث فرهنگی و مدیریت محیط‌های تاریخی مورد استفاده قرار گیرد. میزان دل‌بستگی به مکان در میان گروه‌های مختلف اجتماعی متفاوت است و عواملی مانند طبقه اجتماعی و میزان آگاهی از تاریخ مکان بر شدت این وابستگی تأثیرگذارند (Wang, 2023). شناخت این ابعاد و درک پیچیدگی‌های دل‌بستگی مکانی می‌تواند در مدیریت میراث فرهنگی و ارائه راهبردهای پایدار نقشی مهم ایفا کند. در این پژوهش، دل‌بستگی به مکان در سه بعد اصلی شامل ابعاد کالبدی-فیزیکی، عوامل فردی، و جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۳-۲-۲- نقش عوامل کالبدی-فیزیکی در دل‌بستگی به مکان

در بافت‌های تاریخی، عوامل فیزیکی-کالبدی نقشی کلیدی در ایجاد و تقویت دل‌بستگی به مکان ایفا می‌کنند. شاخص‌هایی مانند وجود نشانه‌های ارزشمند، ویژگی‌های کالبدی و فضاهای عمومی از مهم‌ترین مولفه‌های این بعد هستند. این عناصر نه تنها هویت مکانی را تقویت می‌کنند، بلکه از طریق پیوند با خاطرات جمعی و تجربیات فردی، حس تعلق و وابستگی به مکان را افزایش می‌دهند. همچنین وجود بناهای تاریخی و فضاهای عمومی که امکان تعاملات اجتماعی را فراهم می‌کنند، می‌توانند

ساکنان می‌شود. مشارکت در تصمیم‌گیری‌های شهری و فعالیت‌های مرتبط با حفاظت از محله‌های تاریخی، باعث ایجاد حس مسئولیت‌پذیری در افراد شده و تعلق آن‌ها به محیط را افزایش می‌دهد.

از سوی دیگر، حفظ ارزش‌های فرهنگی و تاریخی نقش بسزایی در تقویت دلبستگی به مکان دارد. آگاهی از ارزش‌های تاریخی و فرهنگی یک محله یا شهر و احساس مسئولیت اجتماعی نسبت به آن، موجب می‌شود که ساکنان برای حفظ و نگهداری این محیط‌ها تلاش بیشتری کنند. این امر نه تنها از تخریب و فرسودگی مناطق تاریخی جلوگیری می‌کند، بلکه ارتباط عاطفی میان ساکنان و محیط زندگی‌شان را تقویت می‌نماید.

همچنین، معناداری مکان به تجربیات، خاطرات و ارزش‌هایی مرتبط است که در یک مکان شکل می‌گیرند و احساس وابستگی عمیق‌تری ایجاد می‌کنند. این عوامل در کنار یکدیگر، به شکل‌گیری جوامعی پایدارتر و پویا کمک می‌کنند که در آن‌ها تعاملات اجتماعی، مشارکت فعال و حفاظت از میراث فرهنگی، نقشی کلیدی در بهبود زندگی شهری دارند (Mesa-Pedrazas et al., 2023)؛ رهروی پوده و تدین، (۱۴۰۱).

۳-۳- چارچوب مفهومی پژوهش

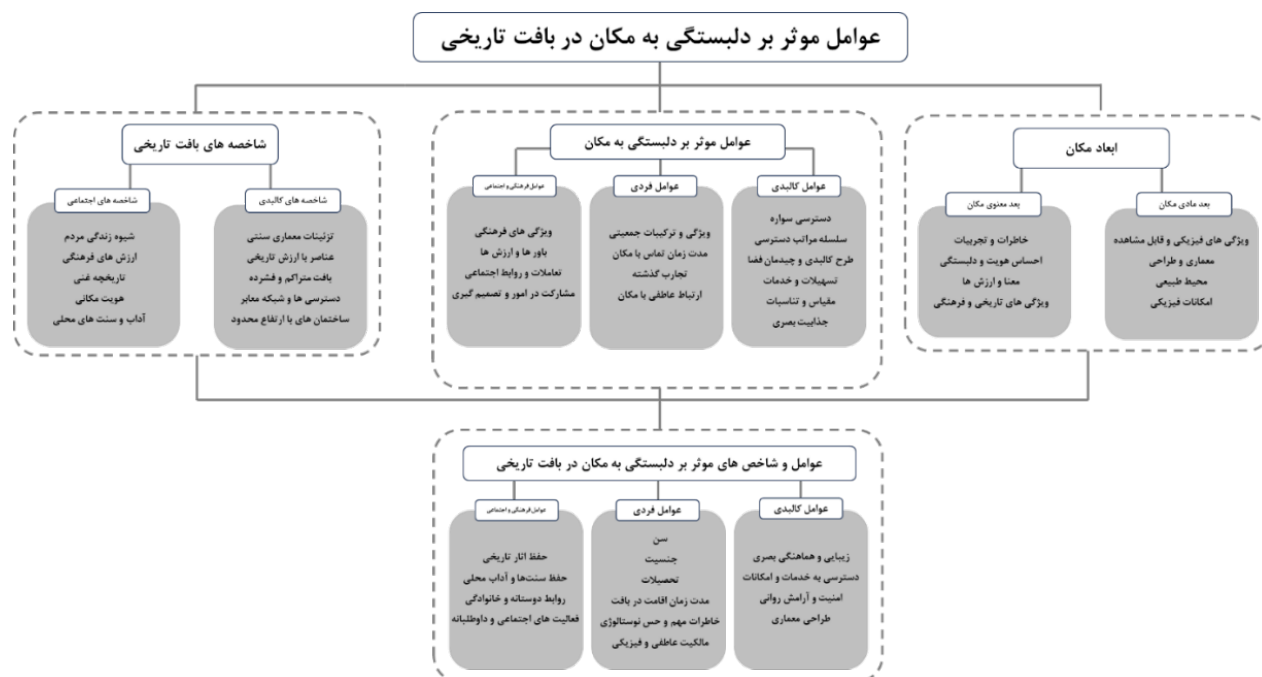
با توجه به ادبیات نظری پژوهش می‌توان دریافت که مفهوم دلبستگی مکان در بافت‌های تاریخی و هسته‌های اولیه شهرها، با زمینه‌ها و ابعاد متعددی تعریف می‌شود. در همین راستا چارچوب مفهومی پژوهش در شکل ۱ بر اساس مرور ادبیات موجود و بررسی مقالات مرتبط تدوین شده است. ابتدا مفاهیم کلیدی از پژوهش‌های پیشین به‌صورت موضوعی طبقه‌بندی شدند و بر اساس ارتباطات نظری، ساختاری منسجم تدوین گردید. بررسی شاخص‌های برآمده از چارچوب مفهومی نیز در جدول ۱ تبیین شده است.

علاوه بر ویژگی‌های فردی، احساسات شخصی مانند خاطرات کودکی، نوستالژی و تجربیات زندگی از مهم‌ترین مولفه‌هایی هستند که موجب شکل‌گیری دلبستگی عمیق به مکان می‌شوند. مکان‌های خاطره‌انگیز، نقشی کلیدی در حفظ پیوندهای عاطفی افراد با محیط خود دارند. این مکان‌ها شامل فضاهایی می‌شوند که افراد در آن‌ها خاطرات مهمی را تجربه کرده‌اند؛ مانند خیابان‌های کودکی، مدارس قدیمی یا پارک‌هایی که زمانی محل تجمع و تعامل اجتماعی بوده‌اند. از دست‌دادن این مکان‌ها در نتیجه تغییرات گسترده شهری، موجب اختلال در تداوم حافظه جمعی و کاهش دلبستگی به مکان می‌شود (Er-kan et al., 2024).

درنهایت، هویت مکانی که به ادراک افراد از ویژگی‌های منحصربه‌فرد یک مکان اشاره دارد، نقشی مهم در شکل‌گیری احساس تعلق به محیط ایفا می‌کند. زمانی که افراد یک مکان را بخشی از هویت شخصی و جمعی خود می‌دانند، تمایل بیشتری برای حفظ و تعامل با آن دارند.

۳-۲-۴- نقش عوامل اجتماعی و فرهنگی در دلبستگی به مکان

دلبستگی به مکان همچنین تحت تاثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی متعددی قرار دارد. روابط اجتماعی، مشارکت اجتماعی و ارزش‌های فرهنگی از مهم‌ترین شاخص‌های تاثیرگذار بر حس تعلق به مکان در بافت‌های تاریخی محسوب می‌شوند. روابط اجتماعی نقش مهمی در افزایش دلبستگی به مکان ایفا می‌کنند. روابط خانوادگی و دوستانه مستحکم باعث افزایش تعاملات اجتماعی شده و به ایجاد همبستگی میان ساکنان کمک می‌کند، به‌گونه‌ای که افراد تمایل بیشتری به ماندن در محیط زندگی خود پیدا می‌کنند. ارتباطات اجتماعی قوی می‌تواند حس امنیت و آرامش را در میان ساکنان تقویت کرده و موجب شکل‌گیری هویت جمعی در یک محله یا منطقه تاریخی شود. مشارکت اجتماعی نیز یکی از عوامل تاثیرگذار بر دلبستگی به مکان است. حضور در رویدادهای محلی، فعالیت‌های جمعی و فعالیت‌های داوطلبانه، نه تنها پیوندهای اجتماعی را تقویت می‌کند، بلکه موجب افزایش کیفیت زندگی و ارتقا حس امنیت و اعتماد متقابل میان

شکل ۱. چارچوب مفهومی پژوهش

جدول ۱. تعاریف عملیاتی شاخص های برآمده از چارچوب مفهومی

بعد	مولفه	شاخص	تعریف عملیاتی	منبع
کالبدی	عوامل فیزیکی	تنوع در کاربری زمین	تنوع در کاربری‌های زمین به این معناست که یک مکان می‌تواند چندین کاربری مختلف را در خود جای دهد، مانند مسکونی، تجاری، و تفریحی. این تنوع به ایجاد حس وابستگی بیشتر به مکان کمک می‌کند، زیرا افراد می‌توانند نیازهای مختلف خود را در همان مکان برآورده کنند.	(Alrobaee & Al-kinani, 2019)
		تراکم مسکونی	تراکم مناسب به معنای وجود تعداد معقولی از ساکنان در یک منطقه است که باعث می‌شود تعاملات اجتماعی افزایش یافته و حس تعلق به مکان تقویت شود.	(Hidalgo & Hernandez, 2001)
	دسترسی	دسترسی به خدمات و امکانات	این شاخص به میزان دسترسی آسان به خدمات امکانات و منابع مختلف در یک مکان اشاره دارد دسترسی مناسب می‌تواند به تقویت حس تعلق و دل‌بستگی افراد به مکان کمک کند؛ زیرا افراد با داشتن دسترسی آسان به نیازهای روزمره خود احساس راحتی و رضایت بیشتری از مکان دارند. این شاخص به‌ویژه در محیط‌های شهری و مناطق مسکونی از اهمیت بالایی برخوردار است.	(Scannell & Gifford, 2010)
		دسترسی به حمل‌ونقل عمومی	نزدیکی به ایستگاه‌های مترو اتوبوس تاکسی و سایر وسایل نقلیه عمومی	(Manzo & Devine-Wright, 2013)
	زیبایی‌شناختی	زیبایی و هماهنگی بصری	تعادل و هماهنگی میان عناصر بصری مختلف در مکان مانند ساختمان‌ها و فضای باز	
		طراحی معماری	کیفیت طراحی بناها و ساختارهای معماری	
	امنیت و آسایش	آرامش روانی	احساس راحتی و کاهش اضطراب ناشی از محیط فیزیکی	
	فردی و حساسی	عوامل فردی	سن	دل‌بستگی به مکان با افزایش سن بیشتر می‌شود. افراد مسن‌تر به‌دلیل مدت زمان طولانی‌تر حضور در یک مکان تجربیات و خاطرات بیشتری در آن مکان ایجاد می‌کنند که منجر به دل‌بستگی عمیق‌تری می‌شود.
جنسیت			تفاوت‌های جنسیتی نیز در دل‌بستگی به مکان تأثیرگذار هستند. زنان معمولاً دل‌بستگی بیشتری به مکان نشان می‌دهند و تمایل دارند روابط اجتماعی قوی‌تری با جامعه محلی برقرار کنند.	

بعد	مولفه	شاخص	تعریف عملیاتی	منبع
فردی و احساسی	عوامل فردی	مدت اقامت	مدت زمانی که فرد در یک مکان زندگی می‌کند به‌عنوان یکی از پیشبینی‌های قوی دلبستگی به مکان شناخته شده است. هر چه مدت اقامت فرد بیشتر باشد، احتمال بیشتری وجود دارد که دلبستگی بیشتری به مکان پیدا کند. این امر به دلیل افزایش خاطرات روابط اجتماعی و احساس آشنایی با محیط است.	(Lewicka, 2011)
		سطح تحصیلات و شغل	افراد با تحصیلات بالاتر و مشاغل سطح بالاتر تمایل دارند دلبستگی بیشتری به مکان نشان دهند. این امر ممکن است به دلیل دسترسی بهتر به منابع و امکانات باشد که به آن‌ها کمک می‌کند تا راحت‌تر با محیط خود سازگار شوند و احساس امنیت بیشتری پیدا کنند.	(Hidalgo & Hernandez, 2001)
	احساسات فردی	خاطرات مثبت دوران کودکی	تجربیات مثبتی که فرد در دوران کودکی از مکان‌ها به یاد دارد.	(Manzo, 2005)
		خاطرات مهم زندگی	رویدادهای کلیدی مانند ازدواج، تولد یا جشن‌هایی که در مکان‌های خاصی رخ داده‌اند و منجر به پیوند عاطفی عمیق‌تر با آن مکان شده‌اند.	(Relph, 1976)
	عوامل هویتی	هویت مکانی	چگونگی تعریف و تمایز یک مکان خاص از دیگر مکان‌ها و ارتباط فرد با این مکان	(Milligan, 1998)
		معناداری مکان	معنایی که مکان برای فرد دارد و خاطرات، تجربیات و ارتباطات اجتماعی که به آن پیوند خورده است.	(Scannell & Gifford, 2017)
		مالکیت عاطفی	به احساس تعلق عاطفی و روانی فرد به مکان اشاره دارد؛ حتی در صورتی که فرد مالک فیزیکی مکان نباشد، ممکن است به واسطه تجربه‌های مثبت خاطرات و احساسات عمیق عاطفی احساس کند که مکان به او تعلق دارد.	
فرهنگی و اجتماعی	روابط اجتماعی	روابط دوستانه و خانوادگی	پیوندهای اجتماعی که فرد با خانواده دوستان و همسایگان در مکان خود برقرار می‌کند.	(Scannell & Gifford, 2010)
	مشارکت اجتماعی	حضور در رویدادهای محلی	مشارکت در جشن‌ها، رویدادهای فرهنگی و مذهبی که باعث تقویت پیوندهای اجتماعی و افزایش دلبستگی می‌شود.	(Lewicka, 2011)
		فعالیت‌های اجتماعی و داوطلبانه	فعالیت‌های داوطلبانه در جامعه محلی که تعاملات اجتماعی را تقویت کرده و منجر به دلبستگی به مکان می‌شود.	(Kyle et al., 2005)
	عوامل فرهنگی	حفظ آثار تاریخی	وجود بناهای تاریخی و نگهداری از آن‌ها	(Hidalgo & Hernandez, 2001)

۴- روش پژوهش

پژوهش پیش رو بر اساس ماهیت، پژوهشی کاربردی بوده که با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. بخشی از داده‌های پژوهش که چارچوب نظری را شکل داده‌اند، به‌واسطه مطالعات کتابخانه‌ای و بخش دیگر آن به‌واسطه روش پیمایشی از طریق برداشت‌های میدانی و تنظیم پرسشنامه شهروندی با سوالات بسته‌پاسخ بدست آمده‌اند. با توجه به هدف اصلی پژوهش سعی بر آن بوده است تا ابتدا شاخص‌های دلبستگی به مکان تبیین شوند و سپس میزان اثربخشی آن‌ها در محله اسحاق‌بیگ به‌مثابه محله‌ای پایلوت در بافت تاریخی شیراز بررسی گردد. بدین منظور، ابعاد و شاخص‌های دلبستگی به مکان در قالب چارچوب مفهومی پژوهش در بخش نظری تبیین شده‌اند. سپس شاخص‌های دلبستگی به مکان برآمده از چارچوب مفهومی به‌منظور کاربرست در جهت سنجش اثربخشی در

بافت تاریخی مبتنی بر مورد پژوهی (محله اسحاق‌بیگ) ارزیابی و تحلیل شده‌اند. تجزیه و تحلیل داده‌های اطلاعاتی برآمده از پرسشنامه شهروندی نیز با استفاده از آزمون‌های آماری تی‌تست^۱ و همبستگی پیرسون توسط نرم‌افزار اسپ‌اس‌اس^۲ با هدف تعیین نرمالیتی داده‌ها و همبستگی میان دلبستگی به مکان با ابعاد، شاخص‌ها و زیرشاخص‌های چارچوب مفهومی انجام گرفته است. در پایان نیز با تکیه بر ابعاد و شاخص‌های چارچوب مفهومی پژوهش و نتایج برآمده از تجزیه و تحلیل داده‌های اطلاعاتی، نگارندگان راهبردها و سیاست‌های پیشنهادی را تبیین نموده‌اند.

۵- معرفی محدوده مورد پژوهش

محدوده مورد مطالعه واقع در قلب شیراز، یکی از بافت‌های ارزشمند، تاریخی و کهن این شهر محسوب

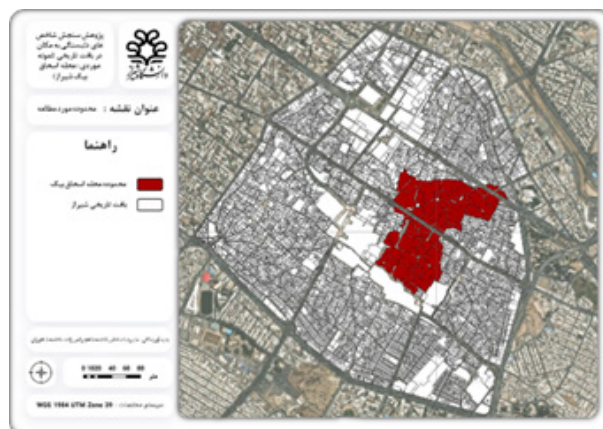
آن، نقش مهمی در تاثیرگذاری بر مجموعه‌های مرکزی و تاریخی بافت شهر دارد (شکل ۳).

نام این محله برگرفته از شاه شیخ جمال‌الدین ابواسحاق اینجو، پسر محمودشاه اینجو است که در آن دوران، مردم شیراز او را «امیر اسحاق بیگ» می‌نامیدند. محله اسحاق بیگ از دو زیرمحله به نام‌های «محله بیات‌ها» و «محله گودعرب‌ها» تشکیل شده است. در گذشته، این محله از شمال به «درب شاهزاده»، از شرق به «محله بالا کفت»، از جنوب به «محله لب‌آب» و از غرب به «محله بازار مرغ» محدود می‌شد (بهادری جهرمی، ۱۳۹۷).

شکل ۳. تصاویری از سطح محله اسحاق بیگ شیراز

می‌شود (شکل ۲). این بافت دارای فضاها و مکان‌هایی برای حضور مردم است که به صورت بالفعل یا بالقوه، ترکیبی از فضای معماری و فضای عمومی شهری را دربرمی‌گیرند. محله اسحاق بیگ، به دلیل قرارگیری در استخوان‌بندی اصلی بافت قدیم شهر و برخورداری از عناصر باارزشی همچون مدرسه خان، مسجد نصیرالملک، مسجد حاج میرزا کریم صراف، خانه نصیرالملک، مسجد رمضان‌خان و بازارهای متصل به بازار وکیل، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هم‌چنین، همجواری این محله با مجموعه‌های ارزشمند دوره زندیه و خانه‌های تاریخی

شکل ۲. محله اسحاق بیگ واقع در بافت تاریخی شهر شیراز

۶- یافته‌های پژوهش و بحث

جامعه آماری هدف نه تنها ساکنین و کسبه محله، بلکه تمام گروه‌های اجتماعی که با تاریخ و فرهنگ محله در تعامل‌اند و در حفظ و نگهداری آن نقش دارند، شامل می‌شود. جهت امکان محاسبه دقیق حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران با ضریب خطای ۱/۰ و مبتنی بر نمونه‌گیری تصادفی ساده، حجم نمونه ۹۶ نفر برآورد شده است. روایی و پایایی پرسشنامه به ترتیب با تایید هشت نفر از متخصصین حوزه طراحی شهری و با میزان قابل قبول آلفای کرونباخ (بالتر از ۰/۷) نیز مورد تایید بوده است. در جهت سنجش توزیع داده‌ها به منظور تعیین نرمال بودن یا نبودن آن‌ها با استفاده از آزمون شاپیرو-ویلک، هر یک از ابعاد کالبدی، فردی و احساسی، و اجتماعی و فرهنگی با استفاده از آزمون آماری ارزیابی شدند. با توجه به مقدار

احتمال ۳ بدست آمده برای داده‌ها به تفکیک ابعاد، نرمال بودن داده‌ها تایید شد. از این رو، استفاده از روش‌های تحلیل آماری پارامتریک مانند آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی روابط بین متغیرها ترجیح داده شد.

۶-۱- یافته‌های توصیفی اطلاعات فردی

داده‌های فردی افراد پاسخ‌دهنده بر اساس سن، جنسیت، وضعیت تاهل، سطح سواد و مدت زمان سکونت تبیین شده‌اند. در همین راستا توزیع داده‌های این متغیرها، نرمال بوده است. بیشترین فراوانی سنی مربوط به بازه سنی ۳۱-۴۰ سال و ۴۱-۵۰ سال و کمترین فراوانی مربوط به بازه سنی ۵۱-۶۰ سال و بیشتر از ۶۰ سال بوده است. درصد پاسخ‌دهندگان زنان از مردان و هم‌چنین مجردان از متاهلین بیشتر بوده است. از منظر وضعیت

سطح سواد، اکثریت پاسخ‌دهندگان در سطح سواد پایینی قرار داشتند و غالب آن‌ها نیز در مدت زمان طولانی در این محله سکونت داشته‌اند.

۶-۲- یافته‌های توصیفی اطلاعات فردی

۶-۲-۱- دلبستگی به مکان مبتنی بر ابعاد سه‌گانه

ضریب همبستگی پیرسون بدست آمده در دلبستگی مکان و عوامل کالبدی، نشان‌دهنده یک همبستگی بسیار قوی مثبت است و بین این دو متغیر رابطه خطی بسیار قوی‌ای وجود دارد، به‌طوری‌که با افزایش متغیر کالبدی، دلبستگی به مکان در بافت تاریخی نیز به‌شدت افزایش می‌یابد. بنابراین، ویژگی‌های کالبدی مکان (مانند طراحی، ویژگی‌های فضایی و زیبایی‌شناختی) تاثیر زیادی بر دلبستگی افراد به آن مکان دارند و هرچه این ویژگی‌ها بهبود یابند، دلبستگی به مکان در بافت تاریخی نیز بیشتر می‌شود. این ضریب همبستگی در دلبستگی مکان و عوامل

فردی-احساسی نیز بیانگر یک همبستگی بسیار قوی مثبت است و بین این دو متغیر رابطه خطی بسیار قوی‌ای وجود دارد. به عبارتی دیگر با افزایش متغیر فردی و احساسی، دلبستگی به مکان نیز به‌شدت افزایش می‌یابد. عوامل فردی و احساسی (مانند تجربه‌ها، خاطرات، و احساسات مرتبط با مکان) تاثیر قابل توجهی بر دلبستگی افراد به آن مکان دارند و هرچه این عوامل تقویت شوند، دلبستگی به مکان نیز بیشتر می‌شود. همچنین در دلبستگی مکان و عوامل فرهنگی و اجتماعی یک همبستگی مثبت متوسط و بین این دو متغیر رابطه خطی وجود دارد. با افزایش متغیرهای اجتماعی و فرهنگی، دلبستگی به مکان در بافت تاریخی نیز افزایش می‌یابد. عوامل اجتماعی و فرهنگی (مانند تعاملات اجتماعی، سنت‌ها و هویت فرهنگی) تاثیر مثبت و قابل توجهی بر دلبستگی افراد به مکان دارند، اما این تاثیر به اندازه عوامل کالبدی یا فردی نیست (جدول ۲).

جدول ۲. نتایج آماری آزمون همبستگی به تفکیک ابعاد سه‌گانه چارچوب مفهومی

نوع و شدت رابطه	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری	بعد
مثبت و بسیار قوی	۰/۹۵۳	$p < ۰/۰۰۱$	کالبدی
مثبت و بسیار قوی	۰/۹۷۸	$p < ۰/۰۰۱$	فردی و احساسی
مثبت و متوسط	۰/۶۴۶	$p < ۰/۰۰۱$	فرهنگی و اجتماعی

می‌دهد. این امر می‌تواند به این دلیل که در محیط‌های تاریخی، امنیت و آسایش ممکن است به اندازه عوامل زیبایی‌شناختی و دسترسی برای افراد اهمیت نیابد، اتفاق بیوفتد.

در بعد فردی و احساسی، تمامی شاخص‌ها، از جمله عوامل فردی، احساسی و هویتی، دارای همبستگی مثبت و قوی با دلبستگی به مکان هستند. این بدان معناست که هر چه فرد ارتباط احساسی و هویتی بیشتری با مکان برقرار کند و احساسات شخصی و هویتی او نسبت به مکان تقویت شود، دلبستگی به مکان به شکل معنادارتری افزایش خواهد یافت. این رابطه نشان می‌دهد که حس شخصی افراد و تجارب آن‌ها در یک محیط، می‌تواند به شکل قابل توجهی بر میزان دلبستگی آنان به مکان تأثیر

۶-۲-۲- دلبستگی به مکان مبتنی بر شاخص‌ها

در بعد کالبدی، شاخص‌های عوامل فیزیکی، دسترسی و عوامل زیبایی‌شناختی همبستگی مثبت و قوی با دلبستگی به مکان در بافت تاریخی دارند. این نتیجه بیانگر آن است که هر چه محیط کالبدی مکان از نظر فیزیکی جذاب‌تر و دسترسی به خدمات و امکانات آسان‌تر شود و جنبه‌های زیبایی‌شناختی نیز به‌طور مطلوب‌تری ادراک شود، افراد احساس تعلق بیشتری به مکان خواهند داشت. این یافته‌ها به‌ویژه در محیط‌های تاریخی اهمیت ویژه‌ای دارند، زیرا اغلب این بافت‌ها دارای ارزش‌های معماری و زیبایی‌شناختی خاصی هستند که افراد را به خود جلب می‌کنند. در مقابل، شاخص امنیت و آسایش تنها همبستگی مثبت و ضعیفی با دلبستگی به مکان نشان

بگذارد، به‌ویژه در بافت‌های تاریخی که دارای ارزش‌های معنوی و هویتی برجسته‌ای هستند.

در بعد فرهنگی و اجتماعی نیز، شاخص روابط و مشارکت اجتماعی همبستگی مثبت و قوی با دل‌بستگی به مکان دارد. این نتیجه بیانگر این است که تعاملات اجتماعی و مشارکت افراد در فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی مکان، یکی از عوامل مهم در تقویت دل‌بستگی به مکان به‌شمار می‌آید. در واقع، هر چه افراد بیشتر در شبکه‌های اجتماعی محلی فعال شوند و احساس کنند که بخشی از جامعه

محلی هستند، احساس دل‌بستگی آن‌ها به مکان افزایش می‌یابد. از سوی دیگر، شاخص عوامل فرهنگی همبستگی منفی و ضعیفی با دل‌بستگی به مکان نشان می‌دهد. این نتیجه می‌تواند ناشی از آن باشد که برخی ارزش‌ها یا مناسبات فرهنگی موجود در بافت تاریخی، برای همه افراد به‌طور یکسان جذاب نبوده و حتی در برخی موارد تأثیر منفی بر دل‌بستگی به مکان داشته است. این تفاوت ممکن است ناشی از تنوع در ارزش‌ها و دیدگاه‌های فرهنگی افراد نسبت به مکان ظاهر شود (جدول ۳).

جدول ۳. نتایج آماری آزمون همبستگی به تفکیک شاخص‌های چارچوب مفهومی

بعد	شاخص	ضریب همبستگی پیرسون	نوع و شدت رابطه
کالبدی	عوامل فیزیکی	۰/۸۱۰	مثبت و قوی
	دسترسی	۰/۷۲۱	مثبت و قوی
	زیبایی‌شناختی	۰/۶۲۱	مثبت و متوسط
	امنیت و آسایش	۰/۰۶۵	مثبت و ضعیف
فردی و احساسی	عوامل فردی	۰/۸۲۲	مثبت و قوی
	احساسات فردی	۰/۸۹۲	مثبت و قوی
	عوامل هویتی	۰/۹۵۸	مثبت و قوی
	روابط اجتماعی	۰/۵۸۷	مثبت و متوسط
فرهنگی و اجتماعی	مشارکت اجتماعی	۰/۷۲۳	مثبت و قوی
	عوامل فرهنگی	-۰/۰۶۴	منفی و ضعیف

۷- نتیجه‌گیری

تقویت دل‌بستگی به مکان در بافت تاریخی به‌عنوان یک عنصر کلیدی در حفظ و ارتقا هویت فرهنگی و اجتماعی جوامع، نیازمند اتخاذ راهبردها و سیاست‌های مناسب است. این راهبردها باید به شکلی طراحی شوند که هم از ارزش‌های فرهنگی و تاریخی مکان‌ها حمایت کنند و هم، زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی لازم برای تقویت پیوند افراد با این مکان‌ها را فراهم آورند. در همین راستا پژوهش حاضر با هدف شناخت و ارزیابی شاخص‌های دل‌بستگی به مکان در بافت تاریخی انجام شده است. نتایج آزمون‌های آماری بیانگر این است که جنسیت (زن یا مرد بودن) تأثیر معناداری بر دل‌بستگی به مکان ندارد، درحالی‌که وضعیت تاهل تأثیر معناداری بر دل‌بستگی به مکان دارد و افراد متأهل دل‌بستگی بیشتری به مکان نسبت

در مجموع، نتایج تحلیل نشان می‌دهد که در بافت‌های تاریخی، عوامل کالبدی، فردی و اجتماعی نقش عمده‌ای در تقویت دل‌بستگی به مکان دارند، درحالی‌که برخی از عوامل فرهنگی ممکن است اثرات ضعیف‌تر یا حتی منفی بگذارند. همچنین نتایج تحلیل همبستگی دل‌بستگی به مکان مبتنی بر زیرشاخص‌های چارچوب مفهومی، نشان می‌دهد که عواملی همچون تنوع کاربری زمین، دسترسی به حمل‌ونقل عمومی، طراحی معماری و زیبایی بصری، خاطرات و نوستالژی، هویت مکانی و مشارکت اجتماعی نقش بسیار موثری در افزایش دل‌بستگی به مکان دارند. در مقابل، تراکم مسکونی و برخی جنبه‌های فرهنگی مانند حفظ آثار تاریخی به‌تنهایی تأثیر چندانی بر این دل‌بستگی ندارند که این در تطابق با یافته‌های همبستگی دل‌بستگی به مکان مبتنی بر شاخص‌های چارچوب مفهومی است.

به افراد مجرد دارند. این تفاوت احتمالاً به عوامل مرتبط با وضعیت تاهل افراد، مانند استقرار خانوادگی و ثبات زندگی، مرتبط است. شاخص‌های عوامل کالبدی، به‌ویژه طراحی معماری و هماهنگی بصری، همبستگی مثبت و قوی با دلبستگی به مکان دارند، به‌گونه‌ای که زیبایی و جذابیت بصری محیط نقش مهمی در تقویت این پیوند ایفا می‌کند. تنوع بیشتر در کاربری‌های زمین (مسکونی، تجاری، فرهنگی و ...) و دسترسی به حمل‌ونقل عمومی باعث افزایش حس دلبستگی به مکان در بافت‌های تاریخی می‌شود. تراکم مسکونی به‌عنوان شاخصی مهم تأثیر منفی بر دلبستگی به مکان دارد. تراکم بالای مسکونی می‌تواند باعث کاهش کیفیت زندگی و در نتیجه کاهش دلبستگی به مکان شود. همانطور که پژوهشی مشابه نشان داده بود، نوع و گونه بافت شهری نیز خود عاملی موثر در دلبستگی به مکان شناخته می‌شود. خاطرات فردی و تجربیات شخصی در بعد عوامل فردی و احساسی، به‌ویژه خاطرات دوران کودکی و حس نوستالژی، به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین محرک‌های دلبستگی به مکان شناسایی شدند. این در حالی است که پژوهش دیگری نیز دو عامل خاطرات شخصی و درک ارزش‌های تاریخی و فرهنگی مکان را موثر در دلبستگی به مکان شناخته بود. مدت زمان حضور در مکان نیز تأثیر قوی و مثبتی بر دلبستگی به مکان دارد. هویت مکانی و مالکیت عاطفی نیز از جمله عوامل کلیدی در افزایش دلبستگی به مکان هستند؛ افرادی که مکان را بخشی از هویت خود می‌دانند، دلبستگی بیشتری به آن دارند. از سوی دیگر، شاخص‌های عوامل اجتماعی مانند روابط و مشارکت اجتماعی نیز همبستگی قوی با دلبستگی به مکان دارند، به این معنا که حضور فعال در جامعه محلی و تعاملات اجتماعی به شکل قابل توجهی احساس تعلق به مکان را افزایش می‌دهد. در پژوهش دیگری هویت مکانی، وابستگی به مکانی، پیوند عاطفه مکانی و اجتماعی هم‌زمان با مشارکت فعال جامعه محلی مورد بررسی قرار گرفته بود. رخداد تعاملات اجتماعی و تقویت حس هویت اجتماعی عامل‌های موثر اجتماعی در میان پژوهش‌های انجام شده بودند. با این حال، شاخص‌های عوامل فرهنگی مانند حفظ

آثار تاریخی نقش ضعیف‌تری در این زمینه دارند و حتی در برخی موارد، تأثیر منفی جزئی نشان داده‌اند. این نتایج بیانگر این است که علاوه بر حفظ فیزیکی مکان‌ها، توجه به جنبه‌های اجتماعی، زیبایی‌شناختی و خاطرات شخصی افراد نیز برای تقویت دلبستگی به مکان‌های تاریخی ضروری است. در این پژوهش بحثی بر بعد مدیریت شهری و سیاست‌گذاری انجام نگرفته است. اما در پژوهش‌های مشابه از منظر موضوع، اهمیت بعد مدیریتی و سیاست‌های شهری برجسته شده است. این می‌تواند پیشنهادی برای سترسازی موضوعی پژوهش‌های آتی شود.

با تکیه بر نتایج برآمده از یافته‌ها در راستای پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش می‌توان گفت؛ دلبستگی به مکان در بافت‌های تاریخی تحت تأثیر عوامل کالبدی، فردی-احساسی، فرهنگی و اجتماعی قرار دارد (جدول ۱) و مهم‌ترین آن‌ها در زمینه دلبستگی به مکان با شاخص‌های تنوع کاربری زمین، حمل‌ونقل عمومی کارآمد، خاطرات فردی و نوستالژی، طراحی معماری زیبا و هماهنگی بصری و روابط اجتماعی و مشارکت محلی تعریف می‌شود. هم‌چنین محدوده مورد مطالعه به میزان قابل توجهی شاخص‌های دلبستگی به مکان را در خود جای داده است (جدول ۲ و ۳). به‌ویژه با وجود تنوع کاربری زمین، حمل‌ونقل عمومی مناسب و فضاهای عمومی که این عوامل به‌طور مستقیم بر افزایش دلبستگی به مکان تأثیر می‌گذارند. علاوه بر این در این محدوده خاطرات تاریخی و نوستالژیک مرتبط با تجربه‌های فردی افراد وجود دارد، این امر ناشی از وجود عناصر بارزش تاریخی همچون مدرسه خان، مسجد و خانه نصیرالملک و ... که تأثیر مثبتی بر دلبستگی ساکنان و بازدیدکنندگان دارند.

دلبستگی به مکان در بافت‌های تاریخی یک پدیده چندبعدی است. با توجه به ویژگی‌های منحصربه‌فرد کالبدی، اجتماعی و فرهنگی بافت‌های تاریخی، این مناطق پتانسیل بالایی برای تقویت دلبستگی به مکان دارند. با این حال، برای دستیابی به این هدف و تقویت این حس در بین افراد، نیاز به اجرای راهبردهای عملیاتی مانند بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل عمومی، تشویق مشارکت

اجتماعی و حفظ و ارتقا ارزش‌های تاریخی و فرهنگی احساس می‌شود. این راهبردها می‌توانند به شکل‌گیری هویت محلی قوی‌تر و افزایش دلبستگی به مکان کمک کنند. بر همین اساس نگارندگان راهبردها و سیاست‌های پیشنهادی را مبتنی بر هدف اصلی پژوهش در جدول ۴ تبیین نموده‌اند.

جدول ۴. راهبردها و سیاست‌های پیشنهادی

بعد	شاخص	راهبردها	سیاست‌ها
کالبدی	تنوع کاربری زمین	تشویق به طراحی و برنامه‌ریزی شهری به واسطه تزریق کاربری‌های مختلط (تجاری، مسکونی، فرهنگی، تفریحی) در بافت‌های تاریخی	- احیای زمین‌های بایر و بناهای مخروبه در محدوده‌های حساس تاریخی (جلوی امامزاده سید جمال‌الدین، تقاطع کوچه دقاقی‌ها و ...) برای ایجاد فضاهای سبز، پارکینگ سازماندهی‌شده و کاربری‌های مختلط (تجاری-فرهنگی-تفریحی) همراه با اختصاص فضاهای باز نزدیک مسجد عتیق به رویدادهای ملی-مذهبی، در جهت افزایش تنوع کاربری و تقویت پویایی محله
	حمل‌ونقل عمومی کارآمد	توسعه و بهبود شبکه حمل‌ونقل عمومی؛ به‌ویژه اتوبوس و مترو و شبکه پیاده-دوچرخه در مناطق تاریخی	- تشویق حضور پیاده در عرصه‌های همگانی از طریق آماده‌سازی بستر مناسب به‌خصوص در خیابان آستانه به سمت امامزاده سید جمال‌الدین و مسجد جامع عتیق - افزایش پیاده‌راه‌های موجود در سطح محله اسحاق‌بیگ و بهبود کوچه‌های معروف بافت برای ترویج پیاده‌روی مثل کوچه سنگ دقاقی‌ها، گذر قشون رشو - اصلاح شبکه خیابان‌کشی و اولویت‌بخشی به عبور پیاده از طریق گذاشتن بولاردها و کفسازی‌های مناسب برای جلوگیری از ورود اتومبیل به کوچه ۳۷ ام لطفعلی خان زند
	طراحی معماری و هماهنگی بصری	حفظ و تقویت الگوهای معماری سنتی و تاریخی در کنار استفاده از فناوری‌های نوین ساخت‌وساز	- اعمال محدودیت‌های ساخت‌وساز برای هماهنگی معماری ساختمان‌های جدید با الگوهای سنتی و ارائه مشوق‌های مالی برای بازسازی و احیای بناهای تاریخی
فردی و احساسی	خاطرات فردی و نوستالژی	تقویت ارتباط عاطفی افراد با مکان‌های تاریخی از طریق حفظ و نمایش خاطرات و رویدادهای تاریخی	- ایجاد فضاهایی همگانی به‌جهت گردهمایی و دیدار ساکنین در محدوده کوچه ۳۷ ام خیابان لطفعلی خان زند و کوچه قشون رشو، خانه نصیرالملک و امامزاده زنجیری
	هویت مکانی و مالکیت عاطفی	تقویت هویت محلی و مالکیت عاطفی از طریق ترویج آموزش‌های فرهنگی و تاریخی	- گنجاندن درس‌های مرتبط با تاریخ محلی و فرهنگ بومی در برنامه‌های آموزشی مدارس و ایجاد کارگاه‌های آموزشی برای آشنایی نسل جدید با ارزش‌های بافت‌های تاریخی
	معناداری مکان	شخصی‌سازی تجربه مکان از طریق ایجاد فرصت‌های مشارکت فردی و محلی در فعالیت‌های تاریخی و فرهنگی به‌منظور تقویت پیوند معنایی افراد با مکان‌های تاریخی	- احیای زمین بایر کوچه ۴۲ خیابان لطفعلی خان زند (مجاور بازار زرنگار) به‌عنوان فضای چندمنظوره شهری با کارکردهای فراغتی، فرهنگی و اجتماعی مانند برگزاری رویدادهای هنری، بازارچه‌های محلی و گردهمایی‌های عمومی، با هدف تقویت تعاملات اجتماعی و هویت تاریخی منطقه
	روابط اجتماعی و مشارکت محلی	تقویت و تسهیل برگزاری رویدادهای اجتماعی و فرهنگی در فضاهای عمومی بافت‌های تاریخی	- افزایش حمایت مالی و اداری از برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و رویدادهای محلی مشوق تعاملات اجتماعی در محیط‌های تاریخی

بعد	شاخص	راهبردها	سیاست‌ها
اجتماعی و فرهنگی	حضور در فعالیتهای اجتماعی و داوطلبانه	تشویق مشارکت عمومی و داوطلبانه در حفاظت و نگهداری از بافت‌های تاریخی	- ارائه تخفیف‌های مالیاتی و مشوق‌های دولتی برای ساکنین و مشارکت کسب‌وکارهای فعالیتهای داوطلبانه در نگهداری از مکان‌های تاریخی
	حفظ آثار تاریخی	حفاظت فعال از آثار تاریخی از طریق مشارکت مردمی و اجتماعی و ایجاد تعامل بین حفظ فیزیکی و اجتماعی آثار	- ارائه بودجه و مشوق‌های مالی به بخش خصوصی و مردم برای حفظ و نگهداری آثار تاریخی (مانند مدرسه خان، امامزاده زنجیری، خانه نصیرالملک و ...)، در کنار ایجاد فضاهای اجتماعی در این مناطق
	تقویت هویت فرهنگی	تقویت هویت فرهنگی مکان‌های تاریخی از طریق برگزاری رویدادها و نمایش‌های فرهنگی محلی	- اختصاص بودجه دولتی برای حمایت از برگزاری رویدادهای فرهنگی محلی در بافت‌های تاریخی و ترویج هنرها و صنایع دستی بومی

علی‌رضا صادقی. همه نویسندگان محتوای مقاله ارسالی برای داوری را تایید کردند و در مورد تمام جنبه‌های کار توافق دارند.»

۱۰- عدم تعارض منافع

«نویسندگان اعلام می‌دارند که در انجام این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی برای ایشان وجود نداشته است.»

۱۱- قدردانی

ما از همه افراد برای مشاوره علمی در این مقاله سپاس‌گزاریم.

۱۲- پی‌نوشت‌ها

- 1- T-Test
- 2- SPSS
- 3- P-Value

۱۳- منابع

- ۱- بهادری جهرمی، محبوبه. (۱۳۹۷). سرای محله‌ای بافت قدیم شهر شیراز با رویکرد ارتقا تعاملات اجتماعی؛ نمونه موردی: محله اسحاق بیگ. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزش عالی حافظ، گروه معماری*. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/04ec4fe0591ab5cdfb82dd00263f297>
- ۲- پیوسته‌گر، یعقوب و اکبری، زهرا. (۱۴۰۰). بررسی تاثیر و ارتباط دلبستگی به مکان و هویت مکانی در افراد بومی و غیربومی در سه مقیاس: شهر، محله و خانه. *فصلنامه*

پژوهش‌های آتی در زمینه دلبستگی به مکان در بافت تاریخی می‌توانند با گسترش موضوعات مرتبط، به درک عمیق‌تری از این مفهوم کمک کنند. پژوهشگران می‌توانند با بررسی مفهوم دلبستگی به مکان در بافت‌های جدید و میانی شهرها، نظیر مناطق درحال توسعه یا حاشیه‌نشین، ابعاد تازه‌ای از این پدیده را روشن کنند. همچنین، انجام مطالعاتی در مقیاس فضایی متنوع مانند محله‌های کوچک، مناطق روستایی یا محیط‌های طبیعی در مقایسه با محیط‌های شهری، فرصت‌هایی برای تحلیل دقیق‌تر فراهم می‌کند. کاربست روش‌های نوآورانه مانند تحلیل کلان‌داده‌ها، روش‌های ترکیبی کمی-کیفی و ابزارهای دیجیتال نظیر واقعیت افزوده یا واقعیت مجازی نیز می‌توانند روش‌شناسی این حوزه را توسعه دهند. علاوه‌براین، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های میان‌رشته‌ای که به تاثیر متغیرهای روان‌شناختی، اجتماعی، و فرهنگی بر دلبستگی به مکان می‌پردازند، در اولویت قرار گیرند.

۸- حامیان مالی

مقاله حامی مالی و معنوی نداشته است.

۹- مشارکت نویسندگان

«ایده‌پردازی و طراحی مطالعه: علی‌رضا صادقی؛ طراحی فرم و ساختار اولیه؛ فاطمه شاه‌پوران؛ مدیریت و گردآوری داده‌ها؛ فاطمه شاه‌چراغی‌زاده و برخی توسط فاطمه شاه‌پوران؛ تحلیل و تفسیر داده‌ها؛ فاطمه شاه‌چراغی‌زاده؛ تایید ساختار اولیه؛ فاطمه شاه‌پوران؛ تایید فرم نهایی؛

- سیاست‌گذاری محیط شهری، ۱(۳)، ۴۵-۶۲. <https://dorl.net/do>
- [r/20.1001.1.27833496.1400.1.3.4.6](http://20.1001.1.27833496.1400.1.3.4.6)
- ۳- رهروی پوده، ساناز، و تدین، بهاره. (۱۴۰۱). تبیین عوامل موثر بر حس تعلق به مکان و ارزیابی شاخص‌های پایداری اجتماعی در بافت تاریخی (مطالعه موردی: محله جویباره اصفهان). *فصلنامه پژوهش‌های معماری/اسلامی*، ۱۰(۳)، ۸۶-۱۰۲. <https://jria.iust.ac.ir/article-1-1447-fa.html>
- ۴- شاطری وایقان، امید و دیدبه، محمد. (۱۳۹۸). رویکرد احیای بافت‌های تاریخی و ارزشمند شهری در حفظ هویت معماری بناها. *فصلنامه علمی تخصصی مطالعات طراحی شهری و پژوهش‌های شهری*، ۲(۶)، ۵۷-۶۴. <http://www.udsj.ir/post.aspx?id=625>
- ۵- فلاحت، محمدصادق و عونی، بهناز. (۱۳۹۲). دل‌بستگی به مکان و نقش آن در هویت‌بخشی به بافت‌های تاریخی. منتشر شده در *همایش ملی معماری، فرهنگ و مدیریت شهری*، کرج. <https://civilica.com/doc/256128>
- ۶- اسدی، هیوا؛ نقیعی، فریدون و عابدینی، اصغر. (۱۴۰۰). تحلیل ارتباط بین پایداری اجتماعی و دل‌بستگی مکانی ساکنان بافت تاریخی شهر ارومیه. *نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری*، ۱۰۰۹-۱۰۳۱. (۴)، ۱۰۳۱-۱۰۰۹. https://jurbangeo.ut.ac.ir/article_84747-ht-ml?lang=f

1- Alabaachi, M. K. M., & Alalaf, E. H. (2023). Impacts of Sustainable Transportation on the Development of Historic Cities: A Case Study of the Historic City of Mosul. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 18(10), 3085–3095. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.181011>

2- Alrobaee, T. R., & Al-Kinani, A. (2019). Place dependence as the physical environment role function in the place attachment. *In The CATPID-2019 Conference, published in IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. <https://doi.org/10.1088/1757-899X/698/3/033014>

3- Asadi, H., Naghibi, F., & Abedini, A. (2022). Analysis of the Relationship between Social Stability and Spatial

- itative empirical study on heritage values in Cuenca, Ecuador. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 8(3), 387–399. <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-08-2017-0054>
- 11- Hashemi, N., Tousi, E., Chabok, N., & Khaghani, S. (2020). Investigating the attachment in urban residential environments (Case study: Tehran Nawab district). *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7(10), 564-575. <https://ijmmu.com/index.php/ijmmu/article/view/2045>
- 12- Hidalgo, M. C., & Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 273-281. <https://doi.org/10.1006/jevnp.2001.0221>
- 13- Kalaycı Önaç, A., & Gönüllü Sütçüoğlu, G. (2021). Effect of urban change on place attachment: Evidence from two locations from a city in Turkey with similar historical landscape values. *Arabian Journal of Geosciences*, 14, 990. <http://dx.doi.org/10.1007/s12517-021-07318-6>
- 14- Kamani Fard, A., & Paydar, M. (2024). Place attachment and related aspects in the urban setting. *Urban Science*, 8(3), 135. <https://doi.org/10.3390/urbansci8030135>
- 15- Kyle, G., Graefe, A., Manning, R., & Bacon, J. (2005). Effects of place attachment on users perceptions of social and environmental conditions in a natural setting. *Journal of Environmental Psychology*, 25(2), 213-225. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jenvp.2003.12.006>
- 16- Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years?. *Journal of Environmental Psychology*, 31(3), 207-230. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.10.001>
- 17- Manzo, L. C. (2005). For better or worse: Exploring the multiple dimensions of place meaning. *Journal of Environmental Psychology*, 25(1), 67-86. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.01.002>
- 18- Manzo, L. C., & Devine-Wright, P. (2013). *Place Attachment: Advances in Theory, Methods and Applications*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203757765>
- 19- Mesa-Pedrazas, Á., Torrado, J. M., & Duque-Calvache, R. (2023). The social construction of living space: The role of place attachment and neighbourhood perception. *Sustainability*, 15(12928). <https://doi.org/10.3390/su151712928>
- 20- Milligan, M. J. (1998). Interactional past and potential: The social construction of place attachment. *Symbolic Interaction*, 21(1), 1-33. <https://doi.org/10.1525/si.1998.21.1.1>
- 21- Mohammad-Moradi, A., Yazdanfar, S. A., & Norou-zian-Maleki, S. (2020). Exploring the sense of place components in historic districts: A strategy for urban designers and architects. *International Journal of Architectural Engineering and Urban Planning*, 30(1), 30-43. <http://dx.doi.org/10.22068/ijaup.30.1.30>
- 22- Peyvastehgar, Y., & Akbari, Z. (2021). Investigating the effect and relationship between attachment to place and spatial identity in indigenous and non-indigenous people in three scales: city, neighborhood and home. *Journal of Urban Environmental Policy*, 1(3), 45–62. [In Persian]. <https://dori.net/dor/20.1001.1.27833496.1400.1.3.4.6>
- 23- Rahravi Poodeh, S., & Tadayon, B. (2022). Explaining the influencing factors of place attachment and evaluating social sustainability indicators in the historical context: The case of Jouybareh neighborhood, Isfahan. *Journal of Islamic Architecture Research*, 10(3), 86-106. [In Persian]. <https://jria.iust.ac.ir/article-1-1447-fa.html>
- 24- Relph, E. (1976). *Place and Placelessness*. London: Pion. <https://archive.org/details/placelessness0000relph>
- 25- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.09.006>
- 26- Scannell, L., & Gifford, R. (2017). The experienced psychological benefits of place attachment. *Journal of*

Environmental Psychology, 51, 256-269. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.04.001>

27- Shateri Vaighan, O., & Dabdabeh, M. (2019). The approach of revitalizing historical and valuable urban fabrics in preserving the architectural identity of buildings. *Scientific-Professional Journal of Urban Design Studies and Urban Research*, 2(6), 57-64. [In Persian]. <http://www.udsj.ir/post.aspx?id=625>

28- Sun, Y., Fang, Y., Yung, E. H. K., Chao, T.-Y. S., & Chan, E. H. W. (2020). Investigating the links between environment and older people's place attachment in densely populated urban areas. *Landscape and Urban Planning*, 203, 103897. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2020.103897>

29- Wahyudie, P., Antariksa, A., Wulandari, L. D., & Santosa, H. (2021). Place attachment in supporting the preservation of a religious historical built environment. Published In *The 5th International Seminar on Sustainable Urban Development*, Jakarta, Indonesia. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/737/1/012035>

30- Wang, Y. (2023). Exploring multiple dimensions of attachment to historic urban places, a case study of Edinburgh, Scotland. *International Journal of Heritage Studies*, 29(5), 428-440. <https://doi.org/10.1080/13527258.2023.2193817>

31- Zahid, A., & Misirlisoy, D. (2021). Measuring place attachment, identity, and memory in urban spaces: case of the Walled City of Lahore, Pakistan. *Journal of Architecture and Urbanism*, 45(2), 171-182. <http://dx.doi.org/10.3846/jau.2021.15183>